

da bude majka Mesije" – treba odsad ovako glasiti: „Zavrijedila ga je zato što je bila izabrana za Majku Mesije i Sina Božjeg i što je dala svoj 'da' Božjem spasenjskom planu..."

S. 93 r. 13–14g rečenicu treba ovako preformulirati: „Oko sebe je Isus stvorio krug učenika koji su trebali imati udjela u njegovu djelovanju i koji su stvarali temelj Crkve."

S. 94 r. 6 iza rečenice: „dragi oče!", dapače: „dragi tata", treba dodati: „Jedinstveni, obostrani i povjerenički odnos Isusa prema Bogu dolazi do izražaja i u riječima: „Sve je meni predao Otac moj, i nitko ne pozna Sina doli Otac, niti tko pozna Oca doli Sin i onak kome Sin hoće objaviti' (Mt 11,27 i Lk 10,22)."

Limburg, 3. prosinca 1981.

F. LANGENFELD SAC s. r.
Provincijal

Smatram da bi ove izmjene koje je dao A. Weiser za drugo izdanje, a odobrila *Apostolska nuncijatura u Bonnu*, trebale zadovoljiti i naše hrvatsko izdanje rečene knjige. Čitaoci bi njima bili upozoreni na neke naglaske koje treba ispraviti ili dopuniti. Možda bi i kratki popratni komentar iz pera kojeg našeg bibličara mogao stvari razjasniti tako da knjiga bude dopuštena.

Adalbert REBIĆ

Kao upotpunjenje ovih dviju recenzija iz pera bibličara donosimo još kratki osvrt našeg poznatog moralista dra Marijana Valkovića:

A. WEISER, SREDIŠNJE TEME NOVOGA ZAVJETA.

Čini se da se autorov stav može sažeti u sljedećem odlomku: „O pitanju rođenja od djevice. Matej i Luka svjedoče da je Isus po Duhu Svetom bio začet od Marije, djevice. U pogledu ovog novozavjetnog izričaja, koji je povrh toga jako usidren u našoj vjeroispovijesti, postavlja se pitanje o smislu ovog što ispovijedamo. Da li se pod time misli na događaj unutar povijesti spasenja koji ima i biološke pretpostavke, tj. pretpostavku bezočinskog začeca? Ili je to jednostavno kristološki izričaj koji pomoću slikovita prikazivanja znači 'začeće koje je Duh uzrokovao': Isus je kao spasenjski posrednik sasvim od Boga i njegovo je spasenjsko značenje isposlova Duh Božji? Ili: znači li taj izričaj

oboje? To pitanje je danas u žari teološke diskusije i razglabanje o tome još nije zaključeno. Smisao tumačenja koje slijedi stoga može biti samo navođenje razloga za jedno ili drugo mišljenje i njihovo oprezno vaganje" (str. 83). Autor dakle smatra pitanje s biblijske strane otvorenim te bi po sebi moglo s vremenom doći do rješenja u prvom, drugom ili trećem smislu.

Budući da nisam stručnjak za ovo pitanje, posegnuo sam za djelima Raymonda Browna, katoličkog egzegeta, koji se posljednjih godina vrlo ističe na području ovih istraživanja. On je 1973. godine objavio djelo: „*The Virginal Conceptio and The Bodily Resurrection of Jesus*“. Sažimljujući egzegetsku istraživanja o „djevičanskom rođenju“ autor kaže:

„Moj je sud, u konačnici, da znanstveno dokazivi materijal ostavlja problem neriješenim – zaključak koji ne bi smio razočarati zato što upotrebljava riječ 'problem' u naslovu – i to je razlog što želim potaknuti pošten ekumenski dijalog o tome. Dio teškoće je u tome što su diskusije u prošlosti često vodili ljudi koji su sumnjivo dokaziv materijal tumačili u korist stajališta koja su već zauzeli" (str. 66–67).

Šest godina kasnije on je izdao kapitalno djelo o Isusovu rođenju, djelo koje je danas vjerojatno u prvom redu istraživanja. Tu on kaže:

„U mom djelu o djevičanskom začecu, napisanom prije nego sam napravio ovaj komentar, došao sam do zaključka da *znanstveno dokazivi* materijal ostavlja neriješenim pitanje o povijesnosti djevičanskog začeca. Ponojni pregled materijala što ga je iziskivao ovaj komentar još me više uvjerava o tome. Vjernicima koji nisu nikada prije probleme studirali kritički, ovaj zaključak može izgledati radikalnim. Mnogim učenjacima koji su već davno zabacili djevičansko začec kao teološku dramaturgiju, ovaj zaključak može izgledati natražno konzervativan. (Još bih ih više šokirao tvrdnjom da mislim kako je lakše protumačiti novozavjetni materijal pretpostavljajući povijesni temelj negoli pretpostavljajući čisto teološku kreaciju). Nadam se jedino da sam prikazao materijal dovoljno točno da bih naveo čitaoc na daljnji studij i na vlastite zaključke o ovom materijalu" (Raymond Brown, *The Birth of the Messiah*, Garden City, N. Y. 1979, str. 527–528).

Čini mi se da je Weiserov stav na ovoj liniji.

Marijan VALKOVIĆ